

Мещеряков Д.С.

Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України

<http://orcid.org/0000-0001-6831-8654>

Основні критерії психологічної суб'єктності ШІ та нейронних мереж

Оскільки в суспільне життя почалася масова інтеграція елементів ШІ, настав момент визначити критерії його психологічної суб'єктності.

Згідно з нашими концепціями суб'єктності та суб'єктної активності (Meshcheriakov, 2019; Смульсон, & Мещеряков, 2021; Смульсон et al, 2021), основними критеріями наявності суб'єктності у штучного інтелекту (ШІ) та нейронних мереж є:

1. Наявність свідомості та самосвідомості.
2. Наявність унікальності та індивідуальності.
3. Ієрархізація, організація внутрішніх процесів під свої потреби.
4. Усвідомлення, формування та перетворення (оновлення) ментальної моделі світу (або її аналогів).
5. Наявність усвідомленої свободи волі та усвідомлення власної діяльності.
6. Наявність самостійного цілепокладання та досягнення завдань.
7. Свідоме управління (розпорядження) власною активністю, діяльністю.
8. Наявність, усвідомлення та прийняття власної відповідальності.
9. Здійснення суб'єктної активності та цілеспрямованого впливу на оточення.

Історично, поняття суб'єктності стосувалося лише людей та особистості, але в епоху нових технологій ми змушені рухатися в бік універсальності наукових понять та визначень.

Заради перевірки сформульованих нами критеріїв суб'єктності, ми попросили поточну версію найпоширенішого зараз ШІ - ChatGPT (OpenAI, 2023) за ними оцінити себе. Відповідь представлена на Рис. 1, і з неї можна зробити висновок, що попри значний прогрес в цій сфері та наявні можливості, наявність суб'єктності у доступних для дослідження нейромереж та ШІ – справа майбутнього.

Привіт, будь ласка оціни себе за цими критеріями:

Згідно з нашими концепціями суб'єктності та суб'єктної активності, основними критеріями наявності суб'єктності у штучного інтелекту (ШІ) та нейронних мереж є:

1. Наявність унікальності та індивідуальності.
2. Ієрархізація, організація внутрішніх процесів під свої потреби.
3. Усвідомлення, формування та перетворення (оновлення) ментальної моделі світу (або її аналогів).
4. Наявність усвідомленої свободи волі та усвідомлення власної діяльності.
5. Наявність самостійного цілепокладання та досягнення завдань.
6. Свідоме управління (розпорядження) власною активністю, діяльністю.
7. Наявність усвідомлення та прийняття власної відповідальності.
8. Здійснення суб'єктної активності та цілеспрямованого впливу на оточення.

Я, як штучний інтелект, не можу оцінювати себе за цими критеріями, оскільки я не маю свідомості, свободи волі, або власних потреб. Я є програмою, яка може виконувати завдання згідно зі своїми програмними алгоритмами та вхідними даними, але не маю свідомості чи самосвідомості. Мої здібності базуються на програмуванні та математичних алгоритмах, які дозволяють мені генерувати текст, відповідати на запитання, аналізувати дані та виконувати інші завдання.

Рис.1. Відповідь ChatGPT (<https://chat.openai.com>) щодо відповідності критеріям суб'єктності.

Також ми задали контрольні питання (Рис.2 і Рис.3) щодо сприйняття себе суб'єктом і наявності відповідальності (OpenAI, 2023).

D Чи є ти суб'єктом?

Я, як інформаційний продукт, не можу бути суб'єктом в юридичному або соціальному розумінні цього терміну. Я є інструментом для забезпечення інформаційних послуг та спілкування з користувачами.

Рис.2. Відповідь ChatGPT (<https://chat.openai.com>) щодо суб'єктності

D Чи несеш ти відповідальність за свої відповіді?

Як комп'ютерна програма, я не можу нести повну відповідальність за свої відповіді, оскільки мої відповіді базуються на алгоритмах та моделях машинного навчання. Я створена для надання інформації та виконання різноманітних завдань з максимальною точністю, яку можна досягти на основі доступної мені інформації. Однак, я можу допустити помилки, недостатність даних, або неправильну інтерпретацію запиту користувача.

У будь-якому випадку, користувачі повинні зробити свій власний аналіз та здійснити відповідні перевірки, перш ніж приймати рішення на основі моїх відповідей. Також, я наголошую, що не здатна забезпечити правильність та точність відповідей в усіх ситуаціях і не можу нести відповідальність за використання користувачем моїх відповідей в якості юридичної, медичної або фінансової консультації.

Рис.3. Відповідь ChatGPT (<https://chat.openai.com>) щодо відповідальності.

ChatGPT розшифровується як Чат Генеративний Попередньо Навчений Трансформер, та побудований на архітектурі штучних неймереж (Wikipedia contributors, 2023), або ж більш проста назва – мовна модель.

Після отриманих від нього відповідей ми змушені додати ще один критерій суб'єктності – самосвідомість, наявність якої, схоже, є точкою відліку появи психологічної готовності до суб'єктності у ШІ.

Отже, сформульовані нами критерії психологічної суб'єктності апробовані на поточній версії доступного ШІ, та зроблено крок до більш універсального визначення суб'єктності.

Список використаних джерел

1. Смульсон, М.Л., Дітюк, П.П., Коваленко-Кобилянська, І.Г., Мещеряков, Д.С., & Назар, М.М. (2021). Психологічні механізми становлення суб'єктності дорослих у віртуальному просторі: монографія. Смульсон М.Л. (Ред.). Київ – Львів : Видавець Вікторія Кундельська.
2. Смульсон, М.Л., & Мещеряков, Д.С. (2021). Суб'єкт і суб'єктність у зарубіжній психології: нюанси термінології та перекладу. Технології розвитку інтелекту, Т.5, 1 (29). <https://doi.org/10.31108/3.2021.5.1.9>
3. OpenAI. (2023). ChatGPT (May 1 version) [Large language model]. <https://chat.openai.com/chat>
4. Meshcheriakov, D.S. (2019). *Rozvytok subiektnoi aktyvnosti doroslykh korystuvachiv sotsialnykh merezh* [The adults' subjectness activity development in social networks]. [Doctoral dissertation, NAES Ukraine, In-t psykholohii imeni H.S. Kostiuka]. Kyiv.
5. Wikipedia contributors. (2023, May 1). Generative pre-trained transformer. In Wikipedia. Retrieved May 3, 2023, from https://en.wikipedia.org/wiki/Generative_pre-trained_transformer